

ZÁVERY STÁLEJ KONFERENCIE SLOVENSKÁ REPUBLIKA A SLOVÁCI ŽIJÚCI V ZAHRANIČÍ 2024

Bratislava 24. – 25. októbra 2024

Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí zorganizoval v dňoch 24. a 25. októbra 2024 v priestoroch Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky konferenciu Slovenská republika a Slováci žijúci v zahraničí 2024 (ďalej „konferencia“), na ktorú prijalo pozvanie 60 zástupcov krajských organizácií a spolkov z 22 krajín sveta. Konferencia sa koná pravidelne každé dva roky s cieľom zhodnotiť súčasný stav štátnej politiky voči Slovákom žijúcim v zahraničí a načrtnúť smer a trendy jej ďalšieho vývoja.

Účastníci konferencie z radov krajanov vysoko ocenili činnosť a obetavosť organizátorov a podporovateľov krajského života vo svete, ich úsilie rozvíjať slovenské povedomie a spolupatričnosť, hodnoty kultúrneho dedičstva a udržiavanie slovenského jazyka v zahraničí. Vyslovili vďaku vedúcim a členom spolkov a organizácií, vedúcim súborov, víkendových škôl, pedagógom a školským pracovníkom na slovenských národnostných školách, krajským médiám, vydavateľstvám, cirkevným inštitúciám aj individuálnym aktivistom za ich nenahraditeľný vklad pri udržiavaní a rozvíjaní slovenského povedomia medzi Slovákami žijúcimi v zahraničí.

Účastníci konferencie ocenili činnosť Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí, Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky, tiež Ministerstva školstva, výskumu, vývoja a mládeže Slovenskej republiky a Ministerstva kultúry Slovenskej republiky a ich podriadených a spolupracujúcich organizácií, ako i ďalších zainteresovaných štátnych inštitúcií Slovenskej republiky a cirkví, zameranú na zabezpečovanie optimálnych organizačných, ekonomických, spoločensko-politických a duchovných podmienok pre podporu uchovávanía a rozvoja jazykovej, kultúrnej a národnej identity Slovákov žijúcich v zahraničí. Účastníci konferencie ocenili, že Slovenská republika aj v podmienkach nevyhnutnej konsolidácie verejných financií poskytne zdroje na podporu činností Slovákov žijúcich v zahraničí v nezmenenej výške oproti roku 2024 a vyjadrili vieru, že tento postoj sa ani v budúcich rokoch nezmení.

Účastníci konferencie informovali o stave slovenských spoločenstiev v domovských krajinách, o ich aktivitách v oblasti kultúry, vzdelávania, výskumu, informácií a médií, zameraných na uchovanie národnej identity Slovákov žijúcich v zahraničí a posilňovanie ich národného povedomia. Požiadali Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí o zabezpečenie objektívneho posudzovania námetov a požiadaviek Slovákov žijúcich v zahraničí v oblasti ich spoločenskej, politickej a ekonomickej podpory zo strany Slovenskej republiky vedúcich k tomuto cieľu, majúc pritom na zreteli historické podmienky existencie krajských komúní v jednotlivých krajinách a rešpektujúc ich rôznorodosť a špecifické potreby.

Záver

1. Účastníci konferencie si vážia pozornosť, ktorú aktuálnym témam Slovákov žijúcich v zahraničí venovali vysokí ústavní činitelia Slovenskej republiky, poslanci Národnej rady Slovenskej republiky, aj ďalší štátni funkcionári. Ocenili najmä príhovory prezidenta Slovenskej republiky Petra Pellegriniho, podpredsedu vlády Slovenskej republiky pre plán obnovy a znalostnú ekonomiku Petra Kmeca, ministra zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky Juraja Blanára a ministerky kultúry Slovenskej republiky

Martiny Šimkovičovej, ďalej prítomnosť poslancov Národnej rady Slovenskej republiky a iných štátnych funkcionárov na rokovaní konferencie. Vyjadrili nádej, že Slováci žijúci v zahraničí budú mať možnosť diskutovať s významnými zástupcami Slovenskej republiky aj na mnohých ďalších dôležitých krajských podujatiach na Slovensku, ale aj v zahraničí. Za prioritné princípy vzájomnej spolupráce označili princíp inklúzie a diverzity a zdôraznili potrebu zachovania rovnosti a vzájomného rešpektu.

2. Účastníci konferencie zdôraznili potrebu naďalej prehĺbovať dialóg medzi Slovenskou republikou a Slováckmi žijúcimi v zahraničí, ako i s jednotlivými spoločenstvami Slovákov, dočasne žijúcimi v zahraničí, využívajúc pritom nové možnosti, ktoré poskytuje súčasná digitálna doba. Podporujú vytvorenie digitálnej platformy, ktorá by zjednotila tematiku štátnej podpory smerom k Slovákom žijúcim v zahraničí vo všetkých oblastiach a vytvorila tiež fórum na vzájomnú výmenu informácií a diskusiu medzi Slováckmi žijúcimi v zahraničí navzájom. Vyzvali Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí k zverejneniu pravidelne aktualizovaného kalendára významných krajských podujatí na svojom webovom sídle a sociálnych sieťach.
3. Účastníci konferencie ocenili finančnú podporu Slovenskej republiky, ktorá zohráva nezastupiteľnú úlohu pri zabezpečovaní kvalitných kultúrnych, vzdelávacích a iných podujatí, zameraných na upevňovanie národného povedomia Slovákov žijúcich v zahraničí a vyjadrili vieru, že výška tejto podpory zostane zachovaná aj v podmienkach konsolidácie verejných financií Slovenskej republiky. V tejto súvislosti vyzvali aj na definitívne riešenie umiestnenia a realizácie národného pamätníka výstahovalectva.
4. Účastníci konferencie sa pozitívne vyjadrili k práci odborných komisií Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí, predovšetkým komisie pre školstvo a vzdelávanie. Vyzvali na pokračovanie práce oboch sekcií komisie pre školstvo a vzdelávanie, ako aj na obnovu činnosti kultúrnej komisie a komisie pre médiá a informovanosť. S ohľadom na nové výzvy odporučili aktualizovať štatúty jednotlivých komisií. Navrhli tiež zriadenie novej komisie pre vedu a výskum. Účastníci konferencie tiež navrhli pokračovať v organizovaní Tvorivej školy žurnalistiky pre účastníkov z radov Slovákov žijúcich v zahraničí, ktorá dosiahla v gescii Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí v minulosti značné úspechy a významne prispela k formovaniu slovenských novinárov a osvetových pracovníkov v zahraničí. Odporučili pri tvorbe novej koncepcie Tvorivej školy žurnalistiky venovať ju spomienke jej zakladateľa a ideového tvorcu, Ľudovíta Pomichala.
5. Účastníci konferencie sa vyslovili za intenzívnejšiu prezentáciu kultúry Slovákov z celého sveta na Slovensku, tak z oblasti ochrany hmotného a nehmotného kultúrneho dedičstva, ako aj v oblasti prezentácie súčasných prvkov slovenskej kultúry, ktoré vznikajú naprieč všetkými oblasťami umenia v komunitách Slovákov žijúcich v zahraničí, vrátane novodobej migrácie. Poukázali na silu súčasnej slovenskej umeleckej tvorby, ktorá prezentovaná v prostredí zahraničných Slovákov dokáže rozvíjať a udržiavať slovenské povedomie a hrdosť na slovenské korene. Dokáže spájať a vytvárať podmienky na vznik nových koprodukcí vo všetkých umeleckých odvetviach, osobitne v oblasti audiovizuálnej tvorby a v kontexte zachovania výrazových prostriedkov slovenskej kultúry vo výzvach digitálneho sveta.
6. Účastníci konferencie navrhli ďalej rozvíjať projekt pravidelného online vzdelávania pre deti tých Slovákov žijúcich v zahraničí, ktorí z rôznych dôvodov nemajú možnosť navštevovať slovenské vzdelávacie centrá vo svojich domovských krajinách. Považujú za prioritné zvýšiť informovanosť o všetkých poskytovaných projektoch, zameraných na vzdelávanie Slovákov

žijúcich v zahraničí a prostredníctvom digitálnej platformy sprístupniť na jednom mieste rodičom a deťom z radov Slovákov žijúcich v zahraničí existujúce aktivity, zamerané na formálne aj neformálne vzdelávanie detí a vzdelávanie slovenského jazyka v zahraničí.

7. Účastníci konferencie vzali na vedomie informáciu o vývoji a zmenách v oblasti postavenia vzdelávacích centier a víkendových škôl vo svete za posledných desať rokov spolupráce Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí a Asociácie vzdelávacích centier ISEIA. Víkendové vzdelávacie centrá naďalej zohrávajú nenahraditeľnú úlohu pri udržaní slovenského povedomia a jazyka v západnej Európe a v zámorí. Vyzvali k pokračovaniu materiálnej a metodologickej podpory vzdelávacím centrom a víkendovým školám, ako aj ku riešeniu formálno-právnych problémov, ktoré napriek nepopierateľnému pokroku v tejto oblasti ešte zostávajú. Účastníci konferencie vnímajú ako inšpiratívny český model vzdelávania v zahraničí a projekt českej školy bez hraníc. V tejto oblasti považujú za osobitne dôležitú spoluprácu s Českou republikou, vzhľadom na existenciu mnohých spoločných česko-slovenských vzdelávacích centier v zahraničí.
8. Účastníci konferencie pozitívne hodnotili nenahraditeľnú úlohu Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky pri tvorbe a presadzovaní štátnej politiky Slovenskej republiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí. Účastníci konferencie by uvítali väčší dôraz na priebežné vyhodnocovanie plnenia dvojstranných medzivládnych zmlúv, ktoré Slovenská republika uzavrela s jednotlivými štátmi v oblasti ochrany práv národnostných menšín.
9. Účastníci konferencie ocenili transparentnosť Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí pri zverejňovaní štatistík v oblasti prijímania žiadostí a vydávania osvedčení Slováka žijúceho v zahraničí, vrátane posudzovania významnej zaslúžilosti žiadateľov v kontexte ich prínosu pre komunitu Slovákov žijúcich v zahraničí, z ktorej pochádzajú. Kladne hodnotili odbornú spoluprácu Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí so Slovenským národným archívom a Kriminologickým a expertíznym ústavom Policajného zboru Slovenskej republiky pri overovaní pravosti predložených dokladov.
10. Účastníci konferencie privítali zámer Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí rozvinúť spoluprácu v oblasti genealogického výskumu. Prostredníctvom avizovanej digitálnej platformy navrhujú vytvoriť databázu výskumných prác a posilniť spoluprácu a vzájomné vzťahy medzi výskumníkmi v danej oblasti, ale aj ďalších oblastí výskumu života diaspóry.
11. Účastníci konferencie zdôraznili potrebu zapojenia a využitia potenciálu z radov Slovákov pôsobiacich v zahraničí v prospech rozvoja Slovenskej republiky, ako aj vytvárania podmienok, príp. odstraňovania formálnych prekážok pre ich návrat na Slovensko. Konferencia poskytla priestor na diskusiu o možnostiach zapojenia slovenskej diaspóry do rozvoja Slovenska prostredníctvom rôznych iniciatív a projektov, ktoré umožňujú využitie odborných znalostí, inovačného potenciálu a skúseností Slovákov pôsobiacich v zahraničí. Účastníci konferencie poukázali na dôležitosť vytvorenia podpornej komunikačnej siete, ktorá budú pôsobiť ako most medzi Slovenskom a jeho zahraničnými komunitami. Zdôraznili potrebu vytvárať efektívne modely spolupráce, ktoré umožnia udržanie väzieb bez pocitu nátlaku na návrat. Odporučili vytvoriť na dobrovoľnom základe platformu, ktorá podporí vzájomnú spoluprácu a príležitosti pre transfer skúseností a odborností skupín aj jednotlivcov z rôznych oblastí. Účastníci konferencie vyslovili presvedčenie, že Slovensko tak získa možnosť čerpať z rozmanitosti a odbornosti slovenských profesionálov pôsobiacich v zahraničí a zároveň prispeje k udržaniu prepojenia

s rodnou krajinou ako cennou súčasťou jej rozvoja. V súlade s týmto cieľom zdôraznili potrebu vzájomnej spolupráce Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí s Kanceláriou podpredsedu vlády SR pre plán obnovy a znalostnú ekonomiku Slovenskej republiky a občianskymi združeniami, ktoré sú už v tejto oblasti aktívne.

V Bratislave, 25. októbra 2024